

Засідання Колегії Казначейства України: підсумки та пріоритети .....	1
<b>МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ</b>	
Місцеві бюджети в умовах війни та економічної кризи: виклики та перспективи .....	2
<b>ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ</b>	
Своєчасне повернення кредитів до бюджету - відповідальність кожного позичальника .....	6
<b>РЕАЛІ ВІЙНИ</b>	
Вимоги щодо утримання та експлуатації захисних споруд .....	9
<b>БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ</b>	
Нове у фінансовій та бюджетній звітності розпорядників бюджетних коштів .....	13
Облік місцевих заощаджень .....	16
Окремі показники виконання спеціального фонду Державного бюджету України .....	23
Застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства при прийнятті звітності від розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів .....	28
<b>КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ</b>	
Автоматизація процесу повернення помилково або надміру зарахованих коштів до бюджетів .....	31
<b>СУБВЕНЦІЇ</b>	
Підтримка з державного бюджету територіальних громад на облаштування безпечних умов у закладах, що надають загальну середню освіту .....	35
<b>СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ</b>	
Експериментальні проекти щодо надання допомог населенню .....	39
<b>СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ</b>	
Єдиний державний реєстр виконавчих документів - крок до цифровізації системи судочинства .....	42
Кібергігієна в державних установах: основні аспекти та рекомендації .....	45
<b>ВІТАЄМО НАШИХ ЮВІЛЯРІВ</b>	
Мудра наставниця, справжній лідер .....	49

# КАЗНА УКРАЇНИ

№2 (115) 2025

Всукраїнський  
нарково-практичний журнал  
Казна України №2 (115) 2025  
Дата виходу: 24.03.2025 р.  
Передплатний індекс: 37620

Засновник:  
ТОВ «Триумф»

Ідентифікатор видавця:  
K39-02423

Голова Редакційної колегії  
Батіг М. І.

Редакційна колегія:  
Зерцалова Г. В.  
Балетнірова А. О.  
Катровенко Т. М.  
Гушій Р. Г.

Головний редактор  
Батіг М. І.

Дизайн  
Курковська О. М.

Комп'ютерна верстка  
Гушій Р. Г.

Коректор  
Балетнірова А. О.

Відповідальність  
за достовірність фактів,  
цифр, дат, імен та інших відомостей  
несть авторів публікацій.

Редактори не несуть  
відповідальності за зміст  
точок зору авторів.

У журналі зберігається  
правочис законодавчих,  
нормативних актів, наказів,  
методологічних розробок,  
що надійшли до редакції.

Редактори закликають до  
накорочення та редагування текстів.

Статті обов'язково  
проводити підбір  
рецензентів.

Затверджено до друку редакційною  
колегією:  
рішення №2 від 07.03.2025 р.

Підписано до друку 13.03.2025 р.

Формат 60x84 1/8

Папір крейдований

Тираж 3015 примірників

Оригінал-макет затверджено  
Державною казначейською  
службою України

Видавець ТОВ «Триумф»

Ф. Тест - Державна  
казначейська  
служба України

Видається із серпня 2009 року

Адреса редакції:  
02002 м. Київ,  
вул. Є. Сверстюка, 21,  
тел. +380957400900  
e-mail: pyramida@ukr.net



Передплатний індекс: 37620.

Наша адреса: 02002, м. Київ, вул. Є. Сверстюка, 21





## МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Війна в Україні радикально змінила економічні реалії країни, поставивши перед державою нові фінансові виклики. Зокрема, значні руйнування інфраструктури, перебої з енергопостачанням, зростання безробіття та міграція населення негативно вплинули на наповнення бюджетів усіх рівнів. Дослідження цих процесів є актуальним для розробки ефективної бюджетної політики, спрямованої на стабілізацію економіки та забезпечення соціальної захищеності населення в період тих викликів, які постають перед регіонами на сучасному етапі. Одним із ключових аспектів забезпечення сталого розвитку регіонів є фінансова стійкість та конкурентоспроможність територій України в умовах воєнного стану. Актуальність даної теми обумовлена постійними викликами, які постають перед регіонами в таких екстремальних умовах.

У статті проведено аналіз доходів місцевих бюджетів у 2022–2025 роках. Обґрунтовано структуру дохідної частини місцевих бюджетів та її складові, що передбачено у 2025 році. Розглянуто низку переваг зарахування більшої частки податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) до бюджетів територі-

альних громад у 2025 році. Наведено види державної підтримки місцевим бюджетам у 2025 році. Також обґрунтовано можливі шляхи зміцнення фінансової самостійності та відновлення конкурентоспроможності в умовах воєнного стану.

Наповнення місцевих бюджетів – результат спільних зусиль органів влади, бізнесу та громадських організацій. В умовах війни, коли економіка зазнає значних потрясінь, прогнозування доходів місцевих бюджетів стає надзвичайно складним завданням. Тому одним із ключових завдань є оцінка потенціалу для збільшення бюджетних надходжень та створення нових робочих місць, щоб підтримати економіку регіону.

Період 2022–2024 років був позначений значними змінами в економіці, що не могло не вплинути на доходи місцевих бюджетів. Для розуміння цих змін проведемо детальний аналіз основних показників доходів місцевих бюджетів за цей період (таблиця 1). Аналіз дозволить оцінити вплив зовнішніх факторів на фінансову спроможність громад та виявити тенденції розвитку (таблиця 1).

Таблиця 1

Основні показники доходів місцевих бюджетів у 2022–2025 роках

Показники	2022 факт	2023 факт	2024 факт	2025 план
Доходи місцевих бюджетів, всього, млрд грн	566,5	676,4	709,1	589,8
ПДФО місцевих бюджетів, млрд грн	272,2	289,4	257,5	258,9
% ПДФО в усіх доходах місцевих бюджетів	48,0%	42,8%	36,3%	43,9%
Офіційні трансферти місцевих бюджетів (крім грантів), млрд грн	136,8	177,4	187,9	220,9
% Офіційні трансферти у всіх доходах місцевих бюджетів	24,2%	26,2%	26,5%	37,4%
Інші доходи місцевих бюджетів (у т.ч. місцеві податки і збори, акцизи на паливо, алкоголь, тютюн, податок на прибуток підприємств)	157,5	209,6	263,7	110
% інших доходів місцевих бюджетів в усіх доходах місцевих бюджетів	27,8%	31,0%	37,2%	18,7%

Джерело: Закон України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (з пояснювальної записки до проекту з урахуванням змін, внесених при підготовці проекту до другого читання).



Розглянемо вплив зовнішніх факторів на динаміку показників доходів місцевих бюджетів на прикладі Хмельницької області (таблиця 2).

дає ПДФО (2022 рік – 50,6% від усіх доходів, 2023 рік – 44,9%, 2024 рік – 39,3%).

Зарахування підвищеної частки ПДФО у розмірі

Таблиця 2

**Динаміка показників доходів місцевих бюджетів Хмельницької області у 2022–2024 роках**

Показники	2022 факт	2023 факт	2024 факт	Приріст 2023 до 2022		Приріст 2024 до 2023	
				млрд грн	%	млрд грн	%
1. Доходи місцевих бюджетів по Хмельницькій області, всього, млрд грн	17,8	20,5	20,6	+2,7	+15,2	+0,1	0,5
2. ПДФО місцевих бюджетів по Хмельницькій області, млрд грн	9,0	9,2	8,1	+0,2	+2,2	-1,1	-12,0
% ПДФО в усіх доходах місцевих бюджетів	50,6%	44,9%	39,3%	-	-	-	-
3. Офіційні трансферти місцевих бюджетів, млрд грн	4,6	5,5	5,6	+0,9	+19,6	+0,1	+1,8
% офіційні трансферти у всіх доходах місцевих бюджетів	25,8%	26,8%	27,2%	-	-	-	-
4. Інші доходи місцевих бюджетів по Хмельницькій області (у т.ч. місцеві податки і збори, акцизи на пальне, алкоголь, тютюн, податок на прибуток підприємств)	4,2	5,8	6,9	+1,2	+38,1	+1,1	+19,0
% інших доходів місцевих бюджетів в усіх доходах місцевих бюджетів	23,6%	28,3%	33,5%	-	-	-	-

Здійснивши аналіз показників доходів місцевих бюджетів Хмельницької області у 2022–2024 роках (таблиця 2), можемо зазначити, що в цілому по області також відстежується тенденція збільшення доходів місцевих бюджетів. Хоча помітно, що темпи зростання усіх доходів місцевих бюджетів у 2024 році зменшилися відповідно до 2023 року (від 15,2% до 0,5%). Причиною такої зміни показників стало прийняття Закону України від 08.11.2023 №3428-IX «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України», яким передбачено з 01 жовтня 2023 року спрямування до державного бюджету ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами. Відповідно у 2024 році надходження від справляння ПДФО до місцевих бюджетів області зменшилися порівняно з 2023 роком на 12%. Проте, прийняття такого рішення не вплинуло на структуру доходів області і найбільшу питому вагу у 2024 році, як і в минулих роках, скла-

дає до бюджетів територіальних громад має низку суттєвих переваг, які сприяють розвитку регіонів та підвищенню добробуту громадян:

1. Збільшення фінансової самостійності громад:

– розширення можливостей для фінансування місцевих проектів: більші надходження до бюджетів дозволяють громадам реалізовувати більше соціальних, інфраструктурних та інших проектів, які безпосередньо впливають на якість життя мешканців;

– зменшення залежності від центрального бюджету: збільшення частки власних доходів підвищує фінансову стійкість громад та зменшує їхню залежність від центральних трансфертів, що сприяє більшій автономії у прийнятті рішень.

2. Стимулювання місцевого розвитку:

– підвищення інвестиційної привабливості регіонів: збільшення фінансових ресурсів громад створює сприятливі умови для залучення інвестицій та розвитку місцевого бізнесу;

– створення нових робочих місць: інвестиції та розвиток бізнесу сприяють створенню нових робочих місць, що покращує економічну ситуацію в регіонах;



- покращення якості життя: за рахунок реалізації місцевих проєктів покращується інфраструктура, соціальні послуги та якість життя населення.

3. Підвищення відповідальності місцевої влади:

- більша зацікавленість у ефективному використанні коштів: збільшення відповідальності за використання бюджетних коштів стимулює місцеву владу до більш ефективного управління фінансами та прозорого звітування перед громадою;

- посилення демократичних процесів: більша фінансова самостійність сприяє розвитку демократичних інститутів та залученню громадськості до процесу прийняття рішень.

4. Справедливий розподіл податкових надходжень:

- принцип субсидіарності: зарахування більшої частки ПДФО до місцевих бюджетів відповідає принципу субсидіарності, згідно з яким повноваження і відповідальність мають бути максимально наближені до громадян;

- справедливість: громади, які генерують більші податкові надходження, отримують більші можливості для розвитку, що сприяє більш справедливому розподілу ресурсів.

Отже, зарахування 64% ПДФО до бюджетів територіальних громад є важливим кроком для децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування в Україні. Цей крок сприяє підвищенню фінансової самостійності громад, стимулює місцевий розвиток, підвищує відповідальність місцевої влади та сприяє більш справедливому розподілу податкових надходжень.

Тому основним джерелом залишаться ПДФО - це 258,9 млрд грн надходжень такого податку до місцевих бюджетів. Основний розрахунок ґрунтується на тому, що до бюджетів територіальних громад зараховуватиметься підвищена до 64% частка ПДФО, до державного бюджету відповідно 21%.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» передбачено додаткове фінансування місцевих бюджетів у розмірі близько 12 млрд грн для забезпечення безперебійної роботи комунальної сфери. Для бюджету м. Києва (частка зарахування ПДФО 40%) і обласних бюджетів (частка зарахування 15%) без змін - діятимуть основні норми БКУ.

Водночас норма про перерахування ПДФО з військовослужбовців та правоохоронців до державного бюджету продовжує діяти у 2025 році. Це означає, що місцеві бюджети, особливо Київський та обласні, не отримають значну частину доходів, які вони мали раніше. Така норма була запроваджена наприкінці 2023 року, до цього надходження ПДФО до місцевих бюджетів у 2022 році склали 84 млрд грн, у 2023 році (за 9 місяців) - 78 млрд гривень. У підсумку ПДФО у 2025 році формуватиме 43,9% дохідної частини місцевих бюджетів, який збільшився з 42,8% у 2023 році.

Міжбюджетні трансферти, що становлять 37,4% доходів місцевих бюджетів, або 220,9 млрд грн у 2025 році, включають різноманітні види допомоги від держави. Паке́т міжбюджетних трансфертів на 2025 рік включає:

Блок 1. Субвенції та дотації на делеговані повноваження - це, до прикладу, освітня субвенція; субвенція на житло пільговим категоріям населення, субвенція на проведення виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Блок 2. Дотації на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів, спричинених встановленими державою пільгами - це, до прикладу, додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг зі сплати земельного податку суб'єктам літакобудування.

Блок 3. Трансферти системи горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів - це базова та реверсна дотація (окремо на рівні обласних бюджетів та на рівні бюджетів територіальних громад).

Блок 4. Різні точкові трансферти як частина фінансування державної політики в певному напрямі чи різні ситуативні трансферти - це, до прикладу, додаткова дотація на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією РФ.

Різний рівень доходів місцевих бюджетів створює дисбаланс у наданні публічних послуг. Для усунення цієї нерівності в Україні діє механізм горизонтального вирівнювання, який передбачає перерозподіл коштів між бюджетами різних регіонів (ст.98-100 Бюджетного кодексу України). Однак цей механізм не поширюється на бюджети Києва та Севастополя.

Для підтримки громад з меншими доходами держава використовує так зване «горизонтальне вирівнювання» - забирає ресурси в багатших територіальних громадах (реверсна дотація) і віддає біднішим (базова дотація). Для того, щоб це зробити, враховується значення індексу податкоспроможності відповідного бюджету (стаття 99 Бюджетного кодексу України).

Якщо індекс податкоспроможності від 0,9 до 1,1, то така громада не віддає державі грошей і не отримує нічого з бюджету. Якщо ж індекс перевищує 1,1, то держава в такій територіальній громаді забирає половину від того, що перевищує надходження податку на доходи фізичних осіб у порівнянні з аналогічним середнім показником по всіх бюджетах місцевого самоврядування в Україні (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) у розрахунку на одну людину.

Якщо індекс менший ніж 0,9 держава допомагає таким громадам, тобто надається базова дотація відповідному бюджету в обсязі 80% суми, необхідної для



досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9. Це означає, що базова дотація – це не 100% компенсація коштів, яких не вистачає, враховуючи середньодержавний показник, а компенсація лише 80% коштів від мінімальної суми.

Отже, якщо у бюджеті показник нижче середнього показника, такий бюджет вважається «дотаційним бюджетом», якщо вище, такий бюджет визначається як «бюджет-донор». «Дотаційні бюджети» отримують із державного бюджету підтримку у вигляді базової дотації, а «бюджети-донори» сплачують до державного бюджету так звані внесок для підтримки «дотаційних бюджетів», який називається реверсною дотацією.

Вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів на 2025 рік передбачає:

1. Для 24 обласних бюджетів (100% у групі):
  - 5,0 млрд грн базової дотації для 18 обласних бюджетів (75%);
  - 2,0 млрд грн реверсної дотації для 5 обласних бюджетів (21%).
2. Для 1438 бюджетів територіальних громад (100% у групі):
  - 20,5 млрд грн базової дотації для 1009 бюджетів територіальних громад (70%);
  - 13,2 млрд грн реверсної дотації для 182 бюджетів територіальних громад (13%);
  - 5,0 млрд грн додаткової дотації на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України для 107 бюджетів місцевого самоврядування тимчасово окупованих територій (7%).

Такі бюджети на 2025 рік виключено із загальної розрахунку горизонтального вирівнювання. 133 бюджети, а це 9% від усіх бюджетів громад, які знаходяться на прямих міжбюджетних відносинах, визначені як «збалансовані».

З метою усунення недоліків системи вирівнювання, які проявилися в умовах воєнного часу, та підтримки місцевих бюджетів, урядом України було вжито низку заходів, а саме:

- у 2022 році кошти реверсної дотації за 3 квартали залишались у більшості місцевих бюджетів (тобто не перераховувались до держбюджету), водночас базова дотація надавалась;
- у 2023 році кошти додаткової дотації на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України залишались у місцевих бюджетах, які постраждали найсильніше від війни, базова дотація також продовжувала надаватись;
- у 2024 році кошти реверсної дотації залишались в усіх місцевих бюджетах як один із компенсаторів вилучення у місцевих бюджетах на користь державного бюджету ПДФО на грошове забезпечення військовослужбовців, поліцейських та осіб рядово-

го і начальницького складу; також базова дотація для «дотаційних бюджетів» продовжувала надаватись.

На підтримку громад, що постраждали від збройної агресії РФ, а також на усунення недоліків системи горизонтального вирівнювання, закладено 36,5 млрд грн додаткової дотації на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України. Це плюс 4,1 млрд грн на 2025 рік у порівнянні із обсягом такої дотації у 2024 році. Частину додаткової дотації на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України в обсязі 12 млрд грн розподілено між місцевими бюджетами наступним чином:

- 7,0 млрд грн для 252 бюджетів громад, які зазнали негативного впливу від збройної агресії РФ (на компенсацію зменшення ресурсів загального фонду місцевих бюджетів та зменшення надходжень місцевих податків – плати за землю, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиного податку);
- 5,0 млрд грн для 107 місцевих бюджетів тимчасово окупованих територій.

Отже, аналіз доходів місцевих бюджетів України в період з 2022 по 2025 роки свідчить про певні позитивні зрушення, які сприяли збільшенню фінансової можливості територіальних громад. Надходження податкових платежів свідчать про успішну реалізацію податкових реформ, повернення ПДФО громадам у 2025 році до рівня 64% є одним із шляхів посилення фінансової спроможності громад.

Сучасні реалії, такі як війна та економічна нестабільність, значно ускладнюють фінансову ситуацію місцевих громад. Зменшення податкових надходжень та зростання витрат створюють значне навантаження на місцеві бюджети. Для забезпечення стійкого розвитку регіонів необхідно реформувати систему управління місцевими фінансами та підвищити її ефективність. Таким чином, сучасні виклики щодо формування та використання коштів місцевих бюджетів вимагають гнучкості, адаптації та інноваційного підходу з боку органів місцевої влади. Важливо забезпечити належне фінансування соціальних програм, реагувати на надзвичайні ситуації та забезпечувати стійкий розвиток регіонів, попри існуючі труднощі.

**Олександр Мельничук,**

начальник ГУ ДКСУ  
у Хмельницькій області

**Ольга Гриценко,**

к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку,  
Хмельницький університет  
управління та права імені Леоніда Юзькова